

VI. PÁL PÁPA ÚJÉVI BESZÉDE

A béke világnapján a Szentatya a római Piazza Astin emelkedő Szent Antal-templomban misézett. Homíliáját rögtönözte. Az alábbiakban az Osservatore Romano nyomán ismertetjük főbb részeit. A beszéd elején a pápa igen kedvesen üdvözölte a jelenlevőket, külön is a templom plébánosát, megállapítva, hogy annyi Rómában töltött év alatt még nem volt alkalma eljutni ide. Majd rátért a békevilágnap jellegének („A béke tőled is függ!”) magyarázatára:

Erról a tárgyról — a békéről — sokféleképpen lehetne beszélni. Könnyű lenne a mai nap témájáról szószoki beszédet tartani, sok szépen csengő, költői szóval, ami úgy hangzanék, mint a harmonikus zene, de egészében véve érintetlenül hagyná a téma súlyát és mélységes jelentőségét. Történelmi szempontból is tárgyalhatnánk, követve a béke ügyét a századokon át, szerencsés és kevésbé szerencsés események során. Sajnos, a történelmet, amint ezt minden iskolás jól tudja, inkább a háborúk és tragikus, a világot megzavaró és vérrel elárasztó események dátumai határozzák meg, mint a békét megalapozó csendes tettek, amelyek jóvá, rendezetté és boldoggá tették a világot. De ezt sem tesszük — bár útunk idejövét olyan lakások között vezetett el, amelyeknek lakói a legutóbbi háború idején sokat szenvedtek, sírtak és segítségért kiáltottak. Hasonlóképpen nem akarunk politikai beszédet sem tartani — akármilyen könnyű is lenne ez az újságok és televíziós adások nyomán —, a népek sorsát eldöntő tárgyalásokról szóló beszédet; ezek a tárgyalások erősen lekötik az emberek érdeklődését a mostani napokban, sikerüket azonban kétségbe vonják, és nagy nehézségek merülnek fel olyan dolgokban, amelyek nekünk, egyszerű nézőknek olyan könnyűnek tűnének. Hisz mi az egyik vagy másik határ, az egyik vagy másik fél érdeke a békéhez, az emberek testvériségének és a népek baráti viszonyának örömehez viszonyítva? Ezt sem tesszük. Inkább úgy akarok beszélni nektek, hogy megértsétek a dolgokat és tisztában legyetek velem, miről van szó. Ezzel nem akarjuk mellőzni azt a témát, amelyet magunk elé tűztünk és közös szentmisénkben méltatunk, szem előtt tartva azt a visszhangot, amelyet az egész világon kiváltott, mindenütt, ahol csak a béke világnapját ünneplik. Hanem inkább egészen világossá szeretnénk tenni a tárgyat, mindenki számára megközelíthetővé, aki nyitva áll számára, akinek gondolatait foglalkoztatja.

Roppant jelentős téma ez. Nem fölösleges, nem csupán alkalmi jelentőségű, nem pusztán dísz a népek életében: lényegbevágó téma. Az emberek életéről van itt szó, és ez több, mint a népesség csoportjainak fizikai sértet-

lensége, becsületük, nevük és történelmük tiszteletben tartása. Sürgető téma, amely mindannyiunk sorsát érinti, megmozgatja emberi és polgári lelkiismeretünket. Olyan téma, amely ténylegesen saját érdekeink ajtaján zörget. Vannak pillanatnyi gondjaink olyan dolgok miatt, amelyek ma megzavarják a családi élet szokott rendjét (áremelkedés, forgalmi korlátozások): de mi ez mind ahhoz a kérdéshez képest, amelyet ez az iszonyatos téma vet fel: tartós lesz-e a béke? Biztosíthatjuk-e gyermekeinknek és az utánunk következő nemzedéknek a nyugalmat, sértetlenséget és békés létet, vagy pedig állandóan lidércnyomás alatt élünk, az egyik napról a másikra kitöréssel fenyegető szörnyű tragédia aggodalmában?

Csődálatos kultúrát építettünk föl. Ámulva szemléljük, mit hoz és mit hozott már létre az ember, hogyan tudja megszervezni a dolgokat, hogyan keríti uralma alá az elemeket, hogyan szeli át immár a világúrt is. De azt is látjuk, hogyan lesznek az eszközök tökéletesedésük, továbbfejlődésük és erősödésük mértékében fenyegető veszéllyé az ember kezében magának az embernek az életére nézve. Valóban: az emberek értenek ahhoz, hogy alávessék maguknak az anyagot, szolgálatukba állítsák a természet törvényeit; de ahhoz is, hogy ugyanezeket a törvényeket az élet ellen irányítsák. A fegyverek adta lehetőségek sajnos roppant nagyok.

A világ jelenleg látszatra egyensúlyban van: de a rémület és erőszak egyensúlyában. Aggodalom mered szembe aggodalommal. És ez az aggodalom egyre nő. Ismét úgy emlegetik az atomfegyvereket, mint valami semmiséget. O Istenem! Gondoljatok arra, micsoda jelentősége volt a Japánban történt eseményeknek a háború befejezésére nézve. Mi pedig terveinkben szinte normális esetet csinálunk ebből, olyan lehetőséget, amely ugyan remélhetőleg sohasem következik be, de nem is lehet kizárni.

A látóhatár kitágul. Ma nem apróságokról van szó, hanem világarányú, sőt egyenesen kozmikus jelentőségű, minden eddigi határt meghaladó roppant fejlődésről. És mégsem áll az, hogy az egyes keresztény, aki gondolkodik és keresztény lelkiismerete után igazodik, ne lenne képes megbirkózni ezzel. Kötelességünk, érdekünk és szükségletünk, hogy lelkiismeretünk egész komolyságával és imádságunk teljes erejével elidőzzünk ennél a témánál, amely döntő jelentőségű sajátmagunk és a bennünket körülvevő mérhetetlen sokaságú ember jövő sorsára nézve. Mi a béke? A béke rend, egyensúly, testvériség és együttműködés az emberek között; az eszményi emberiség, amelynek felépítésére törekszünk, amelynek elméletéből gyakorlatot kell csinálnunk, úgy, hogy megvalósulásának futó pillanatait az emberek életének és történelmének állandó, szilárd alapjává tesszük.

Valaki felhozhatná azt az ellenvetést: hát nem magától jön-e létre a béke? Vagy nincs-e elég nemzetközi és nemzeti intézmény, amely békekutatást végez, és próbálja megteremteni a béke előfeltételeit? Feleletünk: igen is meg nem is. Mert éppen a politikai, doktrinális és szellemi vezetésnek ez

az ellentétessége, ez a sokértelműsége irányítja úgy a világ sorsát, hogy állandóan reszketnünk kell. Azok a formák ugyanis, amelyekkel rendet próbálnak kialakítani a világban, az emberiségben, az életben, egyik pillanatról a másikra ellenkezőjükké válhatnak. A barátságból ellenségeskedés lesz, a békés együttélésből borzalmas harcok születnek, amint az elmúlt években keservesen megtapasztaltuk. Aki idősebb, az tudja ezt, és jó lenne, ha a fiatalok is elgondolkodnának rajta, s hálát adnának Istennek, hogy nem részesültek a háború embertelen és szörnyű tapasztalatában. Az ipari társadalomnak ugyanazok az eszközei, amelyek a jólétet, a gazdagságot, a vidám, békés együttélést szolgálják, életet is ki tudnak oltani, és fájdalmat okozni.

Nem elég, hogy csak a politikusok és államfők törődjenek ezzel. Az egész nép dolga ez, és a népek legalábbis tudnia kell, mi a sorsa, ez az olyan sebezhetővé és törékennyé vált sors. Egyesek azt kérdik: De hát mit tehetek én? Élem a magam szerény életét hivatásom, családom és kötelezettségeim keretében. Hogy is foglalkozhatnék ezekkel az óriási, roppant problémákkal? Teljesen meghaladják képességeimet. — Talál-e ez a megállapítás? Igen is meg nem is. Az ugyan igaz, hogy a nagy döntések másutt történnék, mások hozzák őket. De az is igaz, hogy a nép, a tömeg lelkiismerete, a ti lelkiismeretek és a mienk befolyásolja a felelősek döntéseit. És ha a nép lelkiismerete egyértelműen elítéli és nem akarja ezeket a tragikus összeütközéseket a nemzetek között, akkor azokat valamiképpen meg kell oldani, vagy legalábbis már nem törhetnek ki olyan kényszerű erővel és ijesztő brutalitással, mint most olyan könnyen megtörténik.

Van azután egy további kifogás. Azok, akik fegyverekről, harcokról, hódításról, megszállásról, népek közötti határokról beszélnek, alapjában véve mind ugyanazzal a szóval igazolják cselekvésüket (szeretnének remélni, hogy ez lelkiismeretüket is igazolja!). A jogról beszélnek, az pedig szent szó; igazságosságot, békét emlegetnek, amely a nyersanyagok egyenlő elosztásán alapul. Erre a kifogásra a felelet szintén így hangzik: igen is meg nem is. Igaz, hogy sorsunk a jóhiszeműségtől, emelkedett és tisztas szándékoktól függ. De ezek a szándékok azután a tények erőterébe jutnak, összekeverednek végzetes illúziókkal, előítéletekkel, gyűlölettel és különféle érdekekkel, s mindez elhajlítja és végül ellenkezőjére váltja át az igazságosság konkrét követelményeit. Anélkül, hogy akarnánk, szinte anélkül, hogy az eredményre gondolnánk, felidézzük azokat a borzasztó összeütközéseket, amelyeket mindenképpen mellőzni szeretnénk. A béke a népek lelkiismeretén is alapul, a mi saját lelkiismeretünkön, a népén, az egyes emberén. Mindannyiunknak békeszerzőknek kell lennünk, nem gyöngé, nem hamis, hanem igazi békeszerzőknek, békeszeretőknek, mint ahogyan az Úr mondja az Evangélium egyik boldogságában (milyen modernül, milyen hatékonyan kellene hangzania ennek a kijelentésnek!): Boldogok a békeszerzők — azok, akik síkraszállnak a békéért, a béke barátai —, mert Isten fiainak fogják hívni őket. Ha fel akarjuk építeni világunkban Isten Országát, akkor szeretnünk kell a békét, az

egyetértést, a rendet és az igazságot, azt, amely nem erőszakon és uralkodáson, nem kölcsönös ellenségeskedésen alapul, hanem a szívek feloldódásán, az erőszakkal való éleéstől az értelem és a logika használatához való átmeneten. Arról a keresztény felfogásról van szó, amely megmutatja, hogy mindnyájan testvérek vagyunk.

Ezt a testvériség iránti érzéket Krisztus hozta a világba, a karácsonyi ünnepek, amelyeket éppen most ültünk meg, erősítették a szívünkben. Ennek kell életünk légkörét meghatároznia. Testvérek vagyunk, egyenlő jogú testvérek. Nem szabad két részre szakadnunk: mi — és a többiek. Mindannyiunknak hozzá kell járulnunk e közösség megalkotásához. Mielőtt még politikáról és külső dolgokról beszélnénk, először látnunk kell a többiek szükségleteit és a saját hibáinkat, gondolkodnunk kell erről lelkiismeretünk színe előtt, azt pedig keresztény értelemben jól ki kell képeznünk és békére késszé tennünk. Készek vagyunk-e megbocsátani minden sértést? Valahányszor a Miatyánkot mondjuk, az Úr elismélteti velünk: Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Éljük-e ezt a szót? Hatékonyan működik-e bennünk ez a kiáltás, ez a folyamodás Isten könyörületéhez, amelyben mintegy bizonyágként visszük elébe saját szerény könyörületünket, hogy leesdjük magunkra az ő roppant, végtelen könyörületességét?

Talán mi is osztozunk az álgazságosságban, a bosszúban, a láncreakciók tragikus lélektanában, a kölcsönös ellenségeskedés pszichológiájában? Vagy nem ítéljük el mindezt eléggé? Nem látjuk, milyen méltatlan hozzánk ez a gondolkodás?

Mielőtt a békét a nyilvános és nemzetközi élet síkján akarnánk megvalósuláshoz segíteni, először — az igazságosság valódi érzékével együtt — saját szívünkben kell megvalósítani. Igyekezzünk becsületes és jó emberek és polgárok lenni. Legyen a jóság életünk nagy programja: mert nekünk mint keresztényeknek nem csupán a békés polgári együttélés szabályait kell ápolnunk, hanem azokat az indítékokat is, amelyek a többiekben hiányoznak. Hiszen abba a forrásba merültünk, amelyből a szeretet és könyörület árad az emberiségre. Tanítványok vagyunk, és részesei ennek a forrásnak: Krisztus, aki életét adta értünk, megtanít, hogyan legyünk jók, megbocsátók, tisztességtudók, szolidárisak, jóbarátok.

(A pápa ezután példákat hozott fel erre az életstílusra: Kolbe atyát, a néhány hónapja 80 éves korában elhunyt olasz művészt, Carpit, aki a koncentrációs táborban is „a jóság naplóját” tudta megírni, Gandhit, Schweitzert, stb. Mindannyiunknak ilyeneknek kellene lennünk. Majd így fejezte be szavait:)

Próbáljuk tágítani felebaráti szeretetünk, jóindulatunk, barátságunk terét, családjunk, városunk és nemzetünk határain túl. Próbáljuk kiterjeszteni az egész

világra, amint Krisztus tette. Így adhatjuk meg a magunk hozzájárulását ahhoz, hogy a béke és az igazságosság határal messzebbre nyúljanak, és így tehetünk tanúságot Isten Országáról a világban.

A BUNBÁNAT SZENTSÉGÉNEK ÚJ RENDJE

Az Istentiszteleti Kongregáció közzétette a liturgikus reform „Ordo Paenitentiae” c. új dokumentumát. A Szentatya által jóváhagyott rendelkezés ádvént első vasárnapján kelt; azonnal érvénybe lép latin nyelven, a nemzeti nyelveken való használat időpontját viszont a püspökkari konferenciák állapítják meg, miután a szöveg fordítását a Szentszék jóváhagyta. A dokumentum újsága — mint más liturgikus Intézkedéseknél is — nem a tanításban, hanem a gyakorlat megújítását célzó lelkipásztori irányelvekben, útmutatásokban keresendő. A szöveg évekig tartó hosszú munka eredménye; szakemberek, püspökök és szentszéki szervek dolgoztak rajta.

Az Ordo Paenitentiae a bűnbánat szentségét általában nem a „gyónás” kifejezéssel jelöli, minthogy a szentség közösségi vonatkozásait is ki akarja domborítani. Szívesen használja a „kiengesztelődés” kifejezést: ez jól érvényre juttatja a bűnbánat szentsége megújításának alapvető szempontját, azt, hogy a fiú találkozik az Atyával. A kifejezést már az ősegyház, majd a tridenti zsinat is használta.

Az Ordo-nak két része van. Az első, hivatalos rész tartalmazza a doktrinális elveket, a lelkipásztori és liturgikus irányelveket, valamint a bűnbánat szentségének különböző szertartás-formáit. A második a püspökkari konferenciák és liturgikus bizottságok számára közöl nyolc vázlatot nem szent-ségi bűnbánati cselekményekhez. Mint minden zsinatutáni liturgikus könyvben, a megújított szertartás leírását megelőzi egy bő bevezetés, amely megmagyarázza a reform szellemét, a tanbeli alapokat és a hívek lelki életére vonatkozó irányelveket.

A bűnbánat szentsége — mondja a bevezetés — a századok során különböző formákat mutat. — A történeti kutatások és a teológiai elmélkedés ezen a téren állandóan előrehaladnak. Az Ordo a II. Vatikáni Zsinat által nyitott távlatokban, figyelemmel a hívek konkrét lelki igényeire, összefoglalja az Egyház állandó tanításának szilárd és biztos pontjait, eleget téve a zsinat óhajának (Lit. konst. 72). Az új szertartásban főleg a bűnbánat közösségi és egyházi vonatkozásait emelték ki: a bűn Isten és ugyanakkor a testvérek megsértése; a bűnbánat tehát kiengesztelődés Istennel és az Egyházzal, amely résztvesz a keresztyények megtérésében szeretete, példája és imája által. A bűnbánat szentségének gyakorlása tehát nem pusztán magánügy. — A szentség alkotóelemeit a dokumentum a hagyományos tanítás szerint mutatja be: bűnbánat, bűnvallás, elégtétel, feloldozás. Mindezek szükségesek, de sorrend-